EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2010.11.5
KOM(2010) 630 galutinis

KOMISIJOS ATASKAITA

2010 m. ES kovos su narkotikais veiksmų plano (2009–2012 m.) įgyvendinimo pažangos apžvalga

SEK(2010) 1321

KOMISIJOS ATASKAITA

2010 m. ES kovos su narkotikais veiksmų plano (2009–2012 m.) įgyvendinimo pažangos apžvalga

1. ĮŽANGA

Naujausiais visos ES duomenimis, praėjusiais metais 25–30 mln. suaugusiųjų nuo 15 iki 64 metų vartojo kokios nors rūšies nelegalių narkotikų[1]. Maždaug 1,2–1,5 mln. suaugusiųjų yra probleminiai opioidų vartotojai. Kasmet **nuo narkotikų perdozavimo Europoje miršta 6 500–7 000 žmonių**. Iš neseniai paskelbtų duomenų matyti, kad kelerius metus mirčių nuo narkotikų skaičius ES buvo stabilus, tačiau šiuo metu jis didėja, visų pirma daugėja nuo kokaino perdozavimo mirusių asmenų.

Nors yra vis daugiau duomenų, kad pastaraisiais metais Europoje sumažėjo populiariausio narkotiko – kanapių – vartojimas, tačiau to negalima pasakyti apie kokaino ir heroino, kurie Europai kelia daugiausia problemų, vartojimą.

Per praėjusį dešimtmetį **narkotikų vartojimo modelis pasikeitė daugumoje ES valstybių narių**. Anksčiau opiatus ir kokainą daugiausia vartojo gan ribotos socialiai atskirtos probleminių narkotikų vartotojų grupės, o šiandien visuomenėje integravęsi asmenys vis dažniau vartoja nelegalius narkotikus kaip pramogą, maišo medžiagas ir nebūtinai tampa priklausomi.

Kombinuotas narkotikų vartojimas tampa norma, tačiau skirtumas tarp legalių ir nelegalių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo pamažu nyksta. Narkotikų vartotojai maišo ne tik tradicines legalias ir nelegalias psichoaktyviąsias medžiagas, kaip antai alkoholį ir kokainą, bet ir gali įsigyti labai įvairių naujų medžiagų (vadinamųjų legalių svaigiųjų medžiagų, angl. „*legal highs*“), kurios parduodamos internetu, reikmenų parduotuvėse (angl. „*head shops*“) arba gatvės prekiautojų.

Nelegalūs narkotikai – sudėtinga socialinė problema, kurios sprendimas turi būti ilgalaikis, integruotas ir apimti daug sričių. Komisijai skirtoje ataskaitoje, kurioje nagrinėjami pasaulinės nelegalių narkotikų rinkos pokyčiai 1998–2007 m.[2], nenustatyta jokios pažangos per šį laikotarpį. Kai kuriose šalyse problema sumažėjo, bet kitose padidėjo, kai kuriose labai smarkiai. Narkotikų problema apskritai sumažėjo turtingose šalyse, įskaitant ES valstybes nares, tačiau kai kuriose didelėse besivystančiose arba pereinamojo laikotarpio šalyse ši problema sustiprėjo. Tyrime padaryta išvada, kad kovos su narkotikų gamyba priemonės gali turėti poveikį tam, kur narkotikai gaminami, tačiau nėra duomenų, kad jomis galima sumažinti bendrą pasaulinę gamybą. Be to, teisėsaugos institucijos gali paveikti prekybos maršrutus, tačiau neatrodo, kad dėl to iš esmės ir ilgam sumažėja narkotikų kiekis rinkoje.

---

[1] Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro 2009 m. metinė narkotikų problemos padėties Europoje ataskaita. Bendrais skaičiavimais – 22,5 mln. asmenų vartojo kanapes, 4 mln. – kokainą.

[2] JLS/2007/C4/005, Išsami pasaulinės nelegalių narkotikų rinkos veikimo ir politinių kovos su šia rinka priemonių analizė.

2005–2012 m. ES kovos su narkotikais strategija[3] ir dviem strategijos įgyvendinimo kovos su narkotikais veiksmų planais įtvirtintas **nuoseklus ES požiūris į problemą**. Už kovos su narkotikais politiką didžiąja dalimi **atsakingos valstybės narės**. Komisija labai prisideda prie ES kovos su narkotikais politikos kūrimo – ji užtikrina bendrą politikos nuoseklumą, padeda derinti ES poziciją tarptautinėje aplinkoje, vaidina pagrindinį vaidmenį taikant naujų narkotikų kontrolės priemonę ir teikia finansavimą bei praktines žinias. Komisijos užduotis – parengti, stebėti ir vertinti ES kovos su narkotikais veiksmų planus. Pirmą kartą Stokholmo programoje[4] jai patikėta užduotis parengti naują ES kovos su narkotikais strategiją po 2012 m.

Šioje ataskaitoje apibendrinamos pagrindinės ES kovos su narkotikais veiksmų plano (2009–2012 m.)[5] 2010 m. pažangos apžvalgos, kuri išsamiai pristatyta priede, išvados.

2. METODAS

ES kovos su narkotikais veiksmų plane (2009–2012 m.) nustatytos pagrindinės atsakingos šalys ir kiekvieno konkretaus veiksmo terminai. Ši apžvalga, apimanti 2009 m. ir 2010 m. pirmą pusmetį[6], parengta remiantis Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro (EMCDDA) ir Europolo pateikta naudinga informacija. Dėl tam tikrų atskirų priemonių Komisija valstybėse narėse atliko apklausą raštu. Apie veiksmus, kurie nebus baigti 2010 m., informacijos nepateikiama. Įgyvendinimo pažanga vertinama pagal veiksmų plane nurodytus rodiklius[7].

3. PAGRINDINIAI DALYKAI

Laimėjimai

(1) ES mažėja švirkščiamųjų narkotikų vartojimas, kuris yra viena pagrindinių kraujo infekcijų plitimo priežasčių. **Mažėja naujai ŽIV užsikrėtusių narkomanų,** tikriausiai dėl to, kad valstybės narės, kaip nurodyta kovos su narkotikais veiksmų planuose, praėjusį dešimtmetį daug investavo į žalos mažinimo priemones.

(2) Teisėsaugos institucijos sustiprino bendradarbiavimą su ES nepriklausančiomis šalimis kovos su prekyba narkotikais srityje. Valstybės narės sukūrė dvi **bendradarbiavimo platformas**, vieną Ganoje (kuriai vadovauja Jungtinė Karalystė), kitą Senegale (kuriai vadovauja Prancūzija), siekdamos dalytis žvalgybine informacija ir koordinuoti pajėgumų kūrimo veiksmus Vakarų Afrikoje, kuri yra strateginis kokaino gabenimo maršruto centras. 2010 m. birželio mėn. Teisingumo ir vidaus reikalų taryba (TVR), siekdama geriau koordinuoti įvairias kovos su prekyba narkotikais schemas, priėmė *Europos kovos su tarptautine prekyba narkotikais paktą „Išardyti kokaino ir heroino gabenimo maršrutus“*. Tai suteikia gerą galimybę susieti visas kovos su narkotikais struktūras, veikiančias pagrindiniuose prekybos maršrutuose.

---

3 15074/04 CORDROGUE 77, 2004 m. lapkričio 22 d.

4 Komisijos komunikatas „Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė piliečių labui“, COM(2009) 262, 2009 m. rugsėjo 3 d.

5 OL C 326, 2008 12 20.

6 Statistiniai duomenys apima tik visus kalendorinius metus.

7 Rodiklis yra priemonė, kuria remiantis galima išmatuoti pažangą arba pasiekimus vykdant veiksmą ar siekiant tikslo.

(3) 2009 m. Komisija pristatė **ES bendradarbiavimo su narkotikais susijusių mokslinių tyrimų srityje stiprinimo strategiją**[8]. Ją taikant bus galima paremti praktiniais duomenimis grįstą kovos su narkotikais politiką ir ieškoti būtinų politinių sprendimų, kaip sumažinti neigiamą narkotikų vartojimo mūsų visuomenėse poveikį sveikatai ir socialinį poveikį. ES kovos su narkotikais strategijoje ir veiksmų plane teigiama, kad kovos su narkotikais politika turėtų būti grįsta objektyviais faktais ir moksliniais įrodymais.

Spręstinos problemos

(4) Kelerius metus ES **mirčių nuo narkotikų skaičius** buvo stabilus – apie 6 500–7 000 per metus, tačiau atrodo, kad šiuo metu jis didėja, 2008 m. padidėjo galbūt net 5 proc.

(5) Dažnai atsirandančios naujos psichoaktyviosios medžiagos (**legalios svaigiosios medžiagos**) tapo pagrindine problema vykdant kovos su narkotikais politiką. Valstybės narės deda visas pastangas, kad užkirstų kelią naujų narkotikų, keliančių kol kas gerai nežinomų sveikatos ir socialinių grėsmių, plitimui. Jų užduotį dar labiau apsunkina prekybos kanalai be sienų, kaip antai internetas, ir tai, kad rinkoje vietoj medžiagų, kurias pradedama kontroliuoti, greitai atsiranda naujos.

(6) 2007 m. kovai su narkotikų prekyba per Atlanto vandenyną įsteigtas Jūrų analizės ir operacijų centras (narkotikai) (MAOC-N)[9] koordinavo operacijas, per kurias pirmais dvejais metais sulaikyta 43 tonos kokaino ir 21 tona hašišo. Tačiau **prekybos narkotikais tinklai** greitai pakeitė savo gabenimo maršrutus ir būdus, kad išvengtų jų prekybą išardyti siekiančių ES valstybių narių sudarytų kliūčių. Iš neseniai paskelbtų duomenų matyti, kad per MAOC-N ir 2008 m. įsteigtos CeCLAD-M[10], kovojančios su prekyba Viduržemio jūra, vykdytas operacijas konfiskuotų narkotinių medžiagų gerokai sumažėjo.

(7) JT lygmeniu derybos dėl naujos politinės deklaracijos ir kovos su pasauline narkotikų problema veiksmų plano baigtos 2009 m. ES rėmė harmoningą ir praktiniais duomenimis grįstą kovos su narkotikais politiką, kurią vykdant gerbiamos žmogaus teisės ir žmogaus orumas, tačiau **išsiskyrus valstybių narių nuomonėms** jos derybinė pozicija susilpnėjo.

(8) Per praėjusius dvejus metus vykdant **išorės kovos su narkotikais politiką** kartais per daug dėmesio skirta saugumui. ES valstybių narių ir trečiųjų šalių sudarytuose dvišaliuose susitarimuose daugiausia dėmesio skirta bendradarbiavimui narkotikų pasiūlos mažinimo srityje.

(9) Dėl **ekonomikos nuosmukio** sumažėjo nacionaliniai kovos su narkotikais politikai skirti biudžetai. Komisijai kelią susirūpinimą mažesnis bendrasis finansavimas valstybių narių pagrindiniams nacionaliniams centrams (PNC). 2009 m. beveik

---

8 2009 m. lapkričio 23 d. SEC(2009) 1631 galutinis.

9 MAOC-N įsteigė Prancūzija, Jungtinė Karalystė, Ispanija, Portugalija, Airija, Italija ir Nyderlandai. Vokietija, JAV, Kanada, Žaliasis Kyšulys, Marokas ir Graikija yra stebėtojos, kaip ir Europos Komisija bei Europolas. MAOC-N bendrai finansuoja Komisija, jo veiklos pagrindas – 2009 m. įsigaliojusi tarptautinė sutartis.

10 CeCLAD-M (Kovos su prekyba narkotikais Viduržemio jūros regione koordinavimo centrą, pranc. *Centre de Coordination pour la Lutte Anti-drogue en Méditerranée*) įsteigė Prancūzija, Ispanija, Portugalija, Italija, Malta, Alžyras, Tunisas, Marokas, Mauritanija ir Libija.

penktadaliui PNC buvo sudėtinga visapusiškai pasinaudoti dotacija, kurią skiria Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centro (EMCDDA) koordinuojamas pagrindinių nacionalinių centrų tinklas REITOC, nes jie negalėjo gauti atitinkamos nacionalinės dotacijos. Tai galėjo turėti neigiamos įtakos ES narkotikų stebėsenos kokybei ir tvarumui.

4. REZULTATŲ APIBENDRINIMAS

Šioje ataskaitoje ir priede daugiausia pristatomi veiksmai, kurių imtasi. Kol kas per anksti nagrinėti rezultatus (ar veiksmas veiksmingas siekiant tikslo?) ir poveikį (ar dėl veiksmo pagerėjo padėtis kovos su narkotikais srityje?). Galutinis 2009–2012 m. ES kovos su narkotikais strategijos ir 2005–2012 m. ES kovos su narkotikais veiksmų plano vertinimas bus pradėtas kitais metais ir bus atlikta rezultatų bei poveikio analizė. Pagrindiniai veiksmai atitinka penkis pagrindinius ES kovos su narkotikais veiksmų plano tikslus: gerinti koordinavimą ir bendradarbiavimą, mažinti narkotikų paklausą ir pasiūlą, gerinti tarptautinį bendradarbiavimą ir didinti problemos suvokimą.

4.1. Gerinti koordinavimą ir bendradarbiavimą

Atsižvelgiant į tai, kad narkotikų problema yra aktuali daugeliui sektorių, labai svarbu užtikrinti įvairių politikos sričių koordinavimą ES lygmeniu siekiant veiksmingai spręsti problemą. Tarybos Narkotikų horizontalioji darbo grupė (HDG) yra pagrindinė kovos su narkotikais politikos koordinavimo ES lygmeniu struktūra. ES pirmininkavusios valstybės Horizontaliojoje darbo grupėje vykdė darbotvarkę, kuri buvo glaudžiai susijusi su ES kovos su narkotikais veiksmų planu. Tačiau atsižvelgiant tai, kad kuriant kovos su narkotikais politiką, dalyvavo kitos Tarybos darbo grupės (daugiausia susijusios su teisėsaugos klausimais), kartais kilo abejonių dėl HDG vaidmens.

Būtina toliau taikyti **nuoseklų horizontalųjį požiūrį**, kad vykdant ES kovos su narkotikais politiką teisėsaugos klausimams nebūtų skiriamas didesnis dėmesys, galintis pakenkti paklausos mažinimo veiksmams.

Beveik visos ES valstybės narės pranešė, kad **pilietinės visuomenės** organizacijos aktyviau **dalyvauja** kuriant, įgyvendinant ir kartais vertinant kovos su narkotikais politiką nacionaliniu lygmeniu. Įgyvendindama Europos kovos su narkotikais veiksmų planą Komisija įtraukė beveik 700 pilietinės visuomenės dalyvių į informuotumo narkotikų klausimais didinimo kampanijas nacionaliniu arba vietos lygmeniu ir tęsė konsultacijas su Europos pilietinės visuomenės forumu narkotikų tema.

4.2. Mažinti narkotikų paklausą

Valstybės narės vis dar turi patobulinti savo narkotikų prevencijos programas, kad jos būtų veiksmingesnės ir grįstos praktiniais duomenimis. ES šalys tebevykdo visuotinės prevencijos programas, nors įrodyta, kad jos yra neveiksmingos, o pažeidžiamoms grupėms skirtos atrankinės prevencijos programos daugumoje valstybių narių tebėra nepakankamai taikomos. Dauguma valstybių narių turi nedaug tokių prevencijos programų, pavyzdžiui, skirtų pramogų arba naktinio gyvenimo sričiai. Apskritai šių programų veiksmingumas vertinamas dažniau nei kitų prevencinių veiksmų.

ES valstybės narės padarė pažangą **žalos mažinimo** programų ir intervencinių veiksmų srityje, tačiau dėl individualios su narkotikais susijusios šalių padėties ir politinių prioritetų šalyse yra didelių konkrečių priemonių įgyvendinimo skirtumų.

Iš maždaug 1 mln. europiečių (kurių daugiausia opioidų vartotojai), 2007 m. besigydžiusių nuo priklausomybės nuo narkotikų, beveik 670 000 taikytas pakaitinis gydymas. Manoma, kad pakaitinis priklausomybės nuo opioidų gydymas (naudojant metadoną arba buprenorfiną) kartu su psichosocialine pagalba yra veiksmingiausias opioidų vartotojų gydymo būdas. Priklausomybei nuo kokaino ir amfetamino gydyti pakaitinio gydymo kol kas nėra.

Dauguma valstybių narių turi praktiniais duomenimis grįstas arba gerosios praktikos priklausomybės nuo narkotikų gydymo gaires, tačiau nedaugelis yra nustačiusios, kad tokių gairių įgyvendinimas būtų išankstinė sąlyga gydymo paslaugų viešajam finansavimui gauti.

Su narkotikais susijusios sveikatos paslaugos teikiamos bent jau kai kuriuose kalėjimuose visose valstybėse narėse, tačiau paprastai jomis pasinaudoja nedaug kalinių. Reguliarus narkotikų vartojimas vis dar labiau paplitęs kalėjimuose, palyginti bendrai su visuomene; kai kuriose šalyse šis skirtumas yra 3 proc., o kitose net 77 proc. Kaliniai pasirenka pavojingiausius narkotikų vartojimo būdus, įskaitant injekciją.

ŽIV užsikrėtusių narkomanų skaičius ES apskritai mažėja. Šio dešimtmečio pradžioje mirčių nuo narkotikų iš pradžių sumažėjo ir buvo 6 500–7 000 per metus, tačiau iš pirminių 2008 m. duomenų matyti, kad skaičius galbūt didėja ir vis daugiau asmenų miršta perdozavę kokaino.

Yra labai nedaug informacijos apie narkotikų vartotojams skirtų **socialinės reintegracijos** programų valstybėse narėse taikymą ir pobūdį.

4.3. Mažinti narkotikų pasiūlą

Kovos su narkotikų prekyba prioritetai vis dažniau nustatomi naudojantis Europolo metiniu organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimu.

Pastaraisiais metais pagerėjo **Europolo ir valstybių narių bendradarbiavimas** įgyvendinant tris COSPOL projektus: dėl kokaino (COLA), heroino (MUSTARD) ir sintetinių narkotikų (SYNERGY). 2010 m. vasario mėn. pradėta taikyti bendrai Komisijos finansuojama Europos narkotikų charakteristikų analizės sistema. Šiuo projektu, kuriame dalyvauja visos ES teismo ekspertizės laboratorijos, atliekančios narkotikų teismo ekspertizę, būtų galima padidinti gebėjimus nustatyti ir išardyti narkotikų prekybos tinklus, jeigu aktyviai įsitrauktų teisėsaugos institucijos.

2009 m. Komisijos ataskaitoje[11] dėl 2004 m. spalio 25 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2004/757/TVR, nustatančio būtiniausias nuostatas dėl nusikalstamų veikų sudėties požymių ir bausmių neteisėtos prekybos narkotikais srityje[12], nurodyta, kad per paskutinius penkerius metus Eurojustui perduota daugiau narkotikų prekybos bylų, dėl to galima manyti, kad teisminis bendradarbiavimas šioje srityje pagerėjo. Tačiau kai kurios šalys iki šiol neperkėlė pamatinio sprendimo į nacionalinę teisę ir ataskaitoje daroma išvada, kad tebėra valstybių

---

[11] SEC(2009) 1661.

[12] OL L 335, 2004 11 11, p. 8–11.

narių teisinių sistemų skirtumų. Įvertinus Tarybos pamatinius sprendimus dėl nutarimų įšaldyti ir konfiskuoti, prieita prie panašių išvadų.

Apskritai teisėsaugos institucijos turėtų dalytis aktualesne informacija apie operacijas, pavyzdžiui, apie turto išieškojimą, be to, valstybės narės iki šiol nepakankamai prisideda prie **Europolo analizei skirtų darbo bylų narkotikų srityje**.

Per praėjusius trejus metus ES valstybės narės įsteigė **bendradarbiavimo jūrų srityje centrus**, kad dalytųsi informacija ir koordinuotų bendras kovos su narkotikų prekyba per Atlanto vandenyną (MAOC-N) ir Viduržemio jūrą (CeCLAD-M) operacijas, taip pat bendradarbiavimo platformas Vakarų Afrikoje. Iš pradžių pasiekta gerų rezultatų, tačiau per pastaruosius mėnesius per šių centrų koordinuojamas operacijas konfiskuota mažiau narkotikų. Atrodo, kad tam daugiausia įtakos turėjo lankstūs prekybos tinklai, kurie greitai pakeitė savo maršrutus ir prekybos būdus.

2009 m. baigti vertinti ES **teisės aktai dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių)**. Vėliau Taryba rekomendavo pasiūlyti teisės aktų pakeitimų, nuodugniai išnagrinėjus jų galimą poveikį valstybių narių institucijoms ir ūkinės veiklos vykdytojams[13]. Tarptautiniu lygmeniu pagrindiniai laimėjimai buvo pasirašytas ir įgyvendintas ES ir Kinijos susitarimas dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės ir pradėtos derybos dėl panašaus susitarimo su Rusija.

4.4. Gerinti tarptautinį bendradarbiavimą

Apžvelgiamu laikotarpiu 15 valstybių narių sudarė **dvišalius susitarimus su ES nepriklausančiomis šalimis**, kuriuose, be kita ko, nagrinėjamas bendradarbiavimas narkotikų, visų pirma pasiūlos mažinimo, srityje. Tokie susitarimai pasirašyti su Rytų Europos ir Vidurio Azijos šalimis (Rusija, Ukraina, Kazachstanu, Gruzija, Baltarusija ir Armėnija), Vakarų Balkanų ir Artimųjų Rytų, Lotynų Amerikos ir Azijos valstybėmis.

ES lygmeniu pagal ES **išorės pagalbos programas** remiami projektai toliau apima ne tik alternatyvų vystymąsi, bet ir narkotikų pasiūlos bei paklausos mažinimą. Apžvelgiamu laikotarpiu padidėjo finansavimas pasiūlos mažinimo projektams, visų pirma kovos su prekyba narkotikais pajėgumų kūrimui pagal programas, priimtas įgyvendinant ilgalaikę stabilumo priemonės dalį.

Komisijos prioritetas tebėra remti visapusiškas **alternatyvaus vystymosi programas**, kuriomis siekiama suteikti ūkininkams ekonomiškai perspektyvių ir teisėtų alternatyvų vietoj narkotinių pasėlių auginimo, visų pirma Andų regiono šalyse. Komisija įtraukia ES požiūrį į platesnio masto vystymosi darbotvarkę. Tačiau daugeliui valstybių narių alternatyvus vystymasis nėra konkretus prioritetas, nes tik nedaugelis jų pranešė, kad alternatyvus vystymasis yra struktūrinė jų tarptautinės vystymosi politikos dalis. Apžvelgiamu laikotarpiu ES parengė naują bendradarbiavimo su Lotynų Amerika programą kovos su narkotikais politikos srityje, kurioje dėmesys sutelkiamas į ES, Lotynų Amerikos ir Karibų regiono valstybių kovos su narkotikais mechanizmo konsolidavimą, nacionalinių narkotikų stebėjimo įstaigų Lotynų Amerikos šalyse stiprinimą ir paklausos bei pasiūlos mažinimo pajėgumų kūrimą.

---

[13] 3016-asis Konkurencijos tarybos susitikimas Briuselyje, 2010 m. gegužės 25 d.

ES vysto **bendradarbiavimą su Vakarų Afrikos šalimis**, visų pirma remia Vakarų Afrikos valstybių ekonominės bendrijos (ECOWAS) Prajos kovos su narkotikais veiksmų planą. Kovoje su prekyba narkotikais dalyvaujančių ir su regioninėmis organizacijomis, visų pirma ECOWAS, bendradarbiaujančių šalių indėlis būtinas siekiant išnaikinti įvairių nusikalstamų grupuočių sudarytas „partnerystes iš išskaičiavimo“. Labai svarbu, kad Komisija ir Taryba užtikrintų vidaus ir išorės kovos su narkotikų prekyba veiksmų nuoseklumą.

Per paskutinius dvejus metus išryškėjo nevienodos ES valstybių narių pozicijos, kai jos buvo koordinuojamos **Jungtinių Tautų Narkotinių medžiagų komisijoje**. Per 2009 m. vykusias derybas dėl JT politinės deklaracijos ir kovos su narkotikais veiksmų plano ES paskutiniame etape prarado vieningą poziciją, nes dvi ES valstybės narės nusprendė nepritarti termino „žalos mažinimas“ įtraukimui į deklaraciją.

Nors imtasi priemonių siekiant labiau suderinti ES poziciją JT institucijose, tačiau reikia dar labiau stiprinti delegacijų JT forumuose Vienoje ir Narkotikų horizontaliosios darbo grupės Briuselyje veiklos koordinavimą.

Galiausiai bendradarbiaujant narkotikų srityje su **Europos kaimynystės šalimis ir šalimis kandidatėmis** daugiausia dėmesio skirta kovai su prekyba narkotikais, institucijų kūrimui, narkotikų stebėjimui ir paklausos mažinimui. EMCDDA toliau bendradarbiavo su Kroatija, Turkija ir Vakarų Balkanų šalimis, kad sukurtų informacijos apie narkotikus ir narkotikų stebėjimo mechanizmus. Pagal Europos kaimynystės ir partnerystės priemonę šis bendradarbiavimas turėtų būti išplėstas ir apimti Europos kaimynystės politikos šalis.

4.5. Gerinti problemos suvokimą

Apžvelgiamu laikotarpiu Komisija ėmėsi veiksmų, kuriais pabrėžė strateginę **su narkotikais susijusių mokslinių tyrimų** svarbą. Šių veiksmų tikslas buvo nustatyti mokslinių tyrimų spragas, gerinti politikos ir mokslininkų bendruomenių veiklos koordinavimą, skatinti bendrą valstybių narių mokslinių tyrimų veiklą ir didinti lėšas, skiriamas su narkotikais susijusiems moksliniams tyrimams. 2009 m. pagal Septintosios bendrosios mokslinių tyrimų programos socialinių bei ekonomikos mokslų ir humanitarinių mokslų teminę sritį Komisija paskelbė kvietimą teikti paraiškas dėl mokslinių tyrimų priklausomybių srityje, į kuriuos mažiausias ES įnašas būtų 6,5 mln. EUR. Siekdama paremti valstybių narių jungtinių mokslinių tyrimų veiklą Komisija skyrė 2 mln. EUR Europos mokslinių tyrimų erdvės tinklo (ERA-NET) sukūrimui narkotikų srityje. 2010 m. pagal Septintosios bendrosios programos saugumo teminę sritį numatytas kvietimas teikti paraiškas dėl **nenumatytų kovos su narkotikais politikos pasekmių** ir jų poveikio ES saugumui. Be to, 2010 m. pagal Septintosios bendrosios programos sveikatos teminę sritį paskelbtas kvietimas teikti paraiškas dėl didelių bendradarbiavimo projektų (6–12 mln. EUR) priklausomybės sutrikimų srityje.

Taip pat pastaraisiais metais Komisija skyrė daugiau nei 1,1 mln. EUR tyrimams, kuriais remiamas 2009–2012 m. ES kovos su narkotikais veiksmų plano įgyvendinimas. EMCDDA ir REITOX tinklas išleido įvairių leidinių ir taip padėjo didinti narkotikų problemos suvokimą.

EMCDDA išankstinio perspėjimo sistema gerai veikė išankstinio pranešimo apie **naujus narkotikus** ir jų vertinimo srityje. 2009 m. išankstinio perspėjimo sistemoje pranešta apie dvidešimt keturias naujas psichoaktyviąsias medžiagas, tai yra beveik dvigubai daugiau nei 2008 m. 2010 m. EMCDDA išplėstas mokslinis komitetas atliko mefedrono (į ekstazį panašios stimuliuojamosios medžiagos) rizikos vertinimą. Tuo remdamasi Komisija turi nuspręsti, ar pasiūlyti Tarybai šiai medžiagai taikyti kontrolės priemones. Vietoj medžiagų, kurioms taikomos nacionalinės ar ES kontrolės priemonės, labai greitai atsiranda naujos

medžiagos, keliančios sveikatos ir socialinių grėsmių, kurias dar reikia nustatyti, todėl verta didinti ES mokslinių tyrimų pajėgumus narkotikų srityje.

Be to, 2009 ir 2010 m. Komisija ir EMCDDA ėmėsi gerinti **duomenų apie narkotikų rinkas, su narkotikais susijusius nusikaltimus ir pasiūlos mažinimą rinkimą**. 2010 m. antroje pusėje Komisija pateikė pasiūlymus dėl duomenų apie narkotikų rinkas, su narkotikais susijusius nusikaltimus ir narkotikų pasiūlos mažinimo priemones Europos Sąjungoje, rinkimo gerinimo.

5. IŠVADOS

2011 m. bus minimas 1961 m. JT Narkotinių medžiagų konvencijos penkiasdešimtmetis – tai bus galimybė blaiviai apmąstyti narkotikų problemos padėtį. Per paskutiniuosius penkiasdešimt metų narkotikai tapo visuotine problema, su kuria susidūrė beveik visos šalys ir kuri kelia grėsmę milijonų žmonių sveikatai ir saugumui. Šalys pačios negali rasti veiksmingų kovos su greitai besikeičiančia prekyba nelegaliais narkotikais sprendimų.

Legalios ir nelegalios medžiagos vartojamos kartu, be to, ribos tarp jų nyksta – tai tapo pagrindine kovos su narkotikais politikos problema. **Kombinuoto narkotikų vartojimo** problemai spręsti reikia sudėtingų politinių sprendimų, kurie būtų grįsti moksliniais tyrimais ir kuriuos taikant priklausomybė nuo narkotikų būtų laikoma platesnės priklausomybių problemos dalimi. Politikos kūrėjai turi skirti įvairius vartojimo būdus ir įvairias grėsmes, kurias gali kelti daugybė rinkoje esančių legalių ir nelegalių medžiagų, kad galėtų priimti geriausius politinius sprendimus ir apsaugotų visuomenės sveikatą bei užtikrintų saugumą.

Greitai atsirandantys nauji narkotikai – didelis uždavinys politikos kūrėjams. Naujos medžiagos tampa vis patrauklesnės ir vartotojams, nes jos pristatomos kaip legalūs nelegalių narkotikų pakaitalai (legalios svaigiosios medžiagos), ir gamintojams, nes daugumą jų paprasta pagaminti ir platinti. Reikia visapusiškų politinių sprendimų, skirtų narkotikų rinkai, kuri apima ir tradicines, ir naujas, ir legalias, ir nelegalias medžiagas.

Šiuo metu Komisija vertina, kaip įgyvendinamas Tarybos sprendimas 2005/387/TVR dėl keitimosi informacija apie naujas psichoaktyvias medžiagas, jų rizikos įvertinimo ir kontrolės[14], ir pateiks teisės akto pasiūlymą, kuriuo bus iš dalies keičiamas šis sprendimas, kad galėtų geriau kovoti su besiplečiančia naujų narkotikų rinka.

ES smarkiai išaugus **mirčių nuo narkotikų** skaičiui, valstybės narės turėtų daugiau dėmesio skirti prevencinėms priemonėms. Viena iš priemonių, kurių riekia imtis mirčių skaičiui sumažinti, yra geresnis narkotikus vartojančių asmenų sveikatos stebėjimas ir sveikatos priežiūros paslaugų teikimas kalėjimuose.

Nustačius privalomus saugumo reikalavimus naktinio gyvenimo srityje taip pat būtų galima sumažinti mirčių nuo narkotikų skaičių ES.

Bendradarbiaujant regioniniu lygmeniu sustiprinta kova su prekyba narkotikais. Tačiau šios regioninės institucijos nesugebės išardyti prekybos narkotikais tinklų, jeigu nedirbs kartu ir **kovai su tinklais nesusiburs į tinklus**. Komisija įsipareigojusi aktyviai gerinti teisėsaugos įstaigų, kovojančių su pagrindiniais prekybos maršrutais, veiklos koordinavimą. Kad

---

[14] OL L 127, 2005 5 20, p. 32–37.

teisėsaugos kova su prekyba narkotikais būtų veiksmingesnė, reikia daugiau dėmesio skirti šios srities politikos analizei ir vertinimui.

Vadovaudamasi savo harmoninga kovos su narkotikais politika ir su šia visuotine problema susidūrusių šalių bendros atsakomybės principu, ES, plėtodama santykius su ne ES šalimis, turi **iš naujo pabrėžti paklausos mažinimo veiksmus**. Gabenant Europai skirtus narkotikus per tokius regionus kaip Vakarų Afrika dar labiau destabilizuojama padėtis šiose tranzito šalyse ir skatinama vietos paklausa. Tai gali sukelti narkotikų vartojimo ir ŽIV infekcijų epidemiją kaimyninėse ES šalyse. ES turi užtikrinti, kad jos skiriama išorės pagalba būtų naudojama šioms problemoms spręsti. Be to, būtina stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą kovojant su nelegalių narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) prekyba.

Dabartinė **ekonomikos krizė** galėjo paveikti su narkotikais susijusią padėtį ES, tačiau šioje srityje dar trūksta informacijos, todėl išvadas reikia aiškinti atsargiai. Ekonominis sunkmetis ir dėl to kylantis pažeidžiamų grupių nesaugumo jausmas gali lemti didesnį narkotikų vartojimą, nes kai kurie asmenys ieškodami paguodos gali griebtis narkotikų. Organizuotų nusikaltėlių grupuotės gali pasinaudoti asmenimis, kurie didėjant nedarbui siekia užsidirbti pragyvenimui, ir juos įtraukti į nedidelio masto nelegalių narkotikų gamybą ar prekybą jais. Nuo narkotikų priklausomiems asmenims gali būti sunku gauti pinigų narkotikams, tai gali paskatinti pavojingesnę elgseną ir su narkotikais susijusių nusikaltimų plitimą. Be to, dėl riboto biudžeto valstybės narės gali sumažinti lėšas prevencinėms ir gydymo paslaugoms. **Komisija ragina valstybes nares nesumažinti finansavimo su narkotikais susijusioms paslaugoms**, nes tai turėtų neigiamos įtakos asmenų, kuriems reikia gydymo, sveikatai ir visos visuomenės saugumui.

Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai ir panaikinus ES ramsčių struktūrą politikos kūrėjai turi galimybių geriau apjungti visas su narkotikų problema susijusias politikos sritis. Komisija parengs naują ES kovos su narkotikais strategiją po 2012 m., kurioje visuomenės sveikatos ir socialinė politika, teisėsauga ir išorės pagalba bus sujungtos į nuoseklią politikos kryptį, kurioje pagrindinis dėmesys skiriamas asmeniui.